

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

AKTİF KATILIM

GİRİŞ

Sivil toplum kuruluşları, resmi kurumlar dışında ve bunlardan bağımsız olarak çalışan, politik, sosyal, kültürel, hukuki ve çevresel amaçları doğrultusunda lobi çalışmaları, ikna ve eylemlerle çalışan, üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük usulüyle alan, kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar ve/veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlardır.

Günümüzün modern devlet anlayışı içerisinde sivil toplum kuruluşlarının üstlendiği görevler çeşitlenmiş, etkinlik sahaları artmıştır. Bugün bu kuruluşlar vasıtasıyla devlet ve toplum hayatının daha dengeli ve verimli bir şekilde yürüdüğünü gözlemliyoruz.

Türk ve İslam filozofu Farabi, daha 10. asırda, 'Medine tül-fadıla' (Erdemli, İdeal Toplum) adlı meşhur eserinde, 'İnsan tek başına kendini sürdürmez ve mükemmelleşemez. Yaradılışın gayesi olan mükemmelliğe ancak birbiriyle yardımlaşan birçok insanın bir araya gelmesiyle ulaşılabilir' demektedir. İşte bu felsefe, Türk medeniyetinin mayasını oluşturmuştur. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerindeki ahilik, lonca teşkilatları ve yüzlerce vakıf, sivil toplum örgütlerinin en güzel örnekleridir. Ancak ülkemiz son zamanlarda ne yazık ki sivil toplum kuruluşları açısından pek başarılı bir konumda değildir. Gerek sivil toplum örgütlerinin sayısı, gerekse bu örgütte görev alan insanların azlığı nedeniyle düşünüp, üzülmemiz gereken bir noktadayız. Ecdattan bize intikal eden vakıf müessesesi bile başkalarının elinde mucizeye dönüşürken, mayası bize ait bu kurumun ülkemizde giderek etkisizleştirildiğini görmek içler acısı bir durumdur. Oysa, gerek vakıfların, gerekse derneklerin Türk toplumuna vereceği pek çok hizmet alanı bulunmaktadır. Bu çalışmalarla hem demokrasimizin gelişmesine katkıda bulunabilir, hem katılımcı bir toplumun kimlikli bireyleri olarak kendimize olan güvenimizi artırabilir, hem de ahlaklı, inançlı ve faziletli nesiller yetiştirerek geleceğe sağlam köprüler kurabiliriz.

Sivil toplum kuruluşları çağdaş demokrasinin olmazsa olmazlarıdır ve toplumsal sorunların çözülmesinde önemli etkileri vardır. Sivil toplum kuruluşları veya sivil toplum örgütleri diye anılan dernek, cemiyet, vakıf, birlik, federasyon, konfederasyon, platform ve inisiyatiflere 3. Sektör denir.

Ülkemizde kurulan ve ayakta kalan ve tabela derneği olmayan sivil toplum kuruluşları son senelerde iki görünüm almış gibi durmaktalar. Birincisi 70'li yıllar ile 90'lı yıllar arasında kurulmuş olan ve yönetimleri tecrübeli ama yaşlı kuşaktan oluşan ve hala öyle kalmakta direnen ve günümüz bağışçı alışkanlıklarına ve iletişime uzak olan sivil toplum kuruluşları. İkincisi ise 2000'li yıllardan bu yana kurulan ve ağırlıklı olarak genç kuşaktan oluşan ve günümüz iletişim olanaklarının birçoğunu etkili bir şekilde kullanabilen yenilikçi STK'lardır.

Demokrasinin oturması ve iyi işleme için sivil toplumun etkin ve güçlü olması şarttır. Örgütlü toplum güçlü toplum olmaya adaydır. Bir ülkede sivil toplum kuruluşları ne kadar güçlü toplumun aktif katılımı ne kadar yüksek ise o ülkenin demokrasisi de o denli güçlüdür ve maalesef bizim daha çok yolumuz var. Demokrasimizin standardı, bu kuruluşların kontrol ve denetimleri sayesinde geliyor, yardımlaşma ve dayanışmaya dönük etkinliklerle de sosyal barışın temelleri sağlamlaştırılıyor. Günümüzde 'üçüncü sektör' diye tanımlanan vakıf ve dernekler marifetiyle toplumun aydınlatılması ve bilinçlendirilmesi yönünde de önemli mesafeler kazanılıyor.

Demokrasilerde siyasi iradeyi ve iktidarı en çok etkileyen kamuoyudur. Kamuoyunu etkileyen de üçüncü sektördür. Sivil toplum, kamunun gözüdür, kulağıdır, dilidir, kalbidir, vicdanıdır. Toplumun refleksidir.

Bugün ülkemizde, sayıları az da olsa bu konuda gayretli ve başarılı çalışmalar sergileyen, kendilerini üyesi oldukları topluma karşı sorumlu hissederek para, emek ve zamanlarını bu hayırlı çalışmalara hasreden, gönül kapılarını topluma ve insanlığa hizmet için açan değerli insanlarımız var.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

Ülkemizde Yüzlerce Sivil toplum kuruluşu, dernekler ve vakıflar bulunmaktadır, Bunların içerisinde en çok bilinen kuruluşlarından bazıları şunlardır. Tema, Akut, TSK Mehmetçik Vakfı, Yeşilay, LÖSEV, TEV, ÇYDD, TOBB, Kızılay, BİLSEK, Hayat Boyu İlerleme Demeği.

Sivil toplum, bireysel özgürlüğün arttığı, katılımın yaygınlaştığı alandır. Sivil toplumun, sistemin demokratik yönde gelişmesine önemli katkılar sunduğu anlaşılmaktadır. Halkın taleplerinin yönetime iletilmesinin aracı olarak sivil toplum kuruluşları (STK'lar), demokratik bilincin gelişmesinde en önemli rolü oynamaktadırlar. Yerel halkın kararlara katılımı ile birlikte, demokrasi bilinci gelişmekte ve ortak bir bilinç oluşabilmektedir. Bu sayede, yerel halk, kendi tercihlerini oluşturabilmekte ve kendini ilgilendiren konularda yönetimde söz sahibi olabilmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşu (STK) Tanımı

Sivil toplum kuruluşları, resmi kurumlar dışında ve bunlardan bağımsız olarak çalışan, politik, sosyal, kültürel, hukuki ve çevresel amaçları doğrultusunda lobi çalışmaları, ikna ve eylemlerle çalışan, üyelerini ve çalışanlarını gönüllülük usulüyle alan, kâr amacı gütmeyen ve gelirlerini bağışlar ve/veya üyelik ödemeleri ile sağlayan kuruluşlardır. Bu kuruluşlar devletlerin resmi olarak ulaşamadıkları sosyal ve siyasal sorunlara getirdikleri çözüm önerileri yada devletin üzerinden kısmi olarak ta olsa aldıkları bu yükler itibarıyla, dolaylı olarak devletlerin sosyal denge ve refah düzeyinin artırılmasına da katkı sağlayan sivil kurumlardır.

STK, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde, demokratik siyasal yaşam için önem kazanmışlardır. Bunun nedeni, güçler ayrımı gibi temsili demokrasi kuramlarının günümüzde aşınmış bulunmasıdır. Örneğin, siyasal parti disiplini olgusu, yasamanın yürütmeyi denetlemesi gibi bir düşünceyi gerçek dışı kılmış-tır. Unutmayalım ki, Eski Yunan'da demokrasinin mekanizması, seçmek değil, kur'a çekmekti. STK, doğrudan demokrasiye benzer bir karar alma süreçlerine katılma olanağı sağlıyor gibi görüldüğü için bu denli önem kazanmıştır. Ayrıca STK'lar genellikle dar maddi olanaklarla çalışırlar; gerçekleştirmek istedikleri tasarılar için her zaman mali destek bulmak zorundadırlar. Çağdaş bir çoğulcu toplumda, STK ancak çok sayıda olursa, toplumun her üyesinin de çeşitli çıkar ve ilgilerine göre çok sayıda örgüte girmesiyle iç içe şebekeler oluşursa, demokratik dengeler sağlanır ve kamu yararı gerçekleşir (Tuncay, 2003: 18).

STK tanımları gereği, büyük bir çeşitlilik göstermekle birlikte, gerek ulusal siyasette gerekse uluslararası açıdan anlam ve önem taşıyanları, kişisel ya da grupsal çıkar sağlamak peşinde koşmayan, demokratikleşme, çağdaşlaşma gibi temel hak ve özgürlükleri korumayı amaçlayanlardır.

STK'lar, vatandaşların kaygılarını dile getirmek suretiyle katılımcı demokrasiyi geliştirici girişimlerde bulunmakta, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim için tabandan bir talep yaratmaktadır. Kalkınma ve demokratik yönetişimin birincil sorumluluğu devlete ait olsa da, yoksulluk, yaygınlaşan eşitsizlikler, sosyal dışlanma ve sürdürülebilir olmayan kalkınma sorunlarının üstesinden gelmede güçlü bir kamu-STK işbirliği önemli katkılar sağlayabilir.

STK'lar, demokratik düzenin işleyişinde üstlendikleri rol icabı, bazı özelliklere sahiptirler. Tanımlayacak olursak bu özellikler (Şahin, 2007, s. 37-38):

- Gönüllülük: Genel olarak kamusal alandaki bütün bireylerin katılımına açık, yurttaşların gönüllü katılımı ile oluşan birlikteliklerdir.
- Hükümetten bağımsız olma: siyasal iktidardan bağımsız olmaları, bu organizasyonlara devlet tarafından yasak uygulanmaması ve izleyeceği yolun gösterilmemesini ifade eder.
- Kar amacı gütmeme: STK'lar, faaliyetleri sonucu kar elde etseler de kar amacı ile faaliyetlerde bulunmazlar.
- Toplumsal fayda: STK'lar üyelerinin veya bireylerin değil, toplumsal fayda oluşturmaya yönelik faaliyet gösteren kuruluşlardır.
- Yasallık: STK'lar yasal kurumlardır.
- Sivil Davranış Ruhunu: STK'larda üyeler sivil davranış ruhuna sahiptir. Bu yüzden, STK üyeleri, dayanışma ve karşılıklı hoşgörü ile çalışırlar. Bu kuruluşlar, dıştan gelen bir baskı olmaksızın kendi denetimlerini gerçekleştirirler.
- Kendiliğindelik: STK'lar çoğunlukla kendiliğinden kurulup faaliyete geçen oluşumlardır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

-Çeşitlilik: STK'lar, birçok açıdan birbirinden farklı, benzeşmez kuruluşlardır. Çok renklilik, onları en iyi şekilde tanımlar.

Türkiye'de Sivil Toplum

Türkiye'de sivil toplum dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek örgütleri ve kooperatiflerden müteşekkildir. Bunlar arasında çoğunluğu dernekler oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak, Türkiye'de farklı konularda faaliyet gösteren çeşitli platform ya da girişimler de vardır. STK'ların aktif olduğu birçok alan bulunmakla birlikte, STK'ların çoğunluğu sosyal dayanışma ve hizmetler alanına odaklanırken az sayıda STK ise savunuculuk konusunda faaliyet göstermektedir. Türkiye'deki STK'lar birçok açıdan güçlü olmakla beraber geliştirilmesi gereken alanlar, güçlendirilmesi gereken zayıf yönler ve ele alınması gereken ihtiyaçlar da söz konusudur.

Türkiye'nin aday ülke statüsü alması sonrasında, örgütlenme özgürlüğü ve sivil toplum ile ilgili mevzuatta önemli değişiklikler yapılmış ve bu alandaki kısıtlamaların pek çoğu kaldırılmıştır. 2003 - 2008 dönemindeki reformlar, sivil topluma ilişkin yasal çerçevenin güçlendirilmesi adına bir dönüm noktası niteliğindedir. Doğrudan sivil toplumu ilgilendiren mevzuatta kayda değer düzenlemeler yapılmıştır.

Toplumun farklı kesimlerinde görülen demokratik örgütlenmedeki artış, anayasal hakların güçlendirilmesi ve demokratik süreçlerde temsilde sağlanan gelişmeler, toplumsal kalkınmaya da katkıda bulunmuştur.

STK'lar kamu politikalarının izlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca STK'lar bilginin toplanması, yaygınlaştırılması ve karar alıcıları hedefleyen yeni fikirlerin ortaya atılmasında artan bir kapasiteye sahiptir.

Türkiye'deki STK'ların en önemli sorunlarından biri, sürdürülebilir mali kaynaklara erişim ve yasal çerçevenin uygulanmasıyla ilgilidir. STK'ların ana mali kaynakları arasında üyelik aidatları, bağışlar, satış ve hizmetlerden elde edilen gelirler, ulusal ve uluslararası donörlerin (bağışçıların) hibe programları kapsamında aldıkları hibeler ve kurumsal sosyal sorumluluk projeleri bağlamında özel sektörden gelen destekler yer almaktadır.

Türk idari yapısının temel özelliği merkezî yönetimiyle yönetilmesidir. Batıdaki gelişmelerin tersine Türkiye'de sivil toplum alanı yeterince gelişmiş değildir. Bu yüzden, iktidarı sınırlayan girişimler toplumsal gelişmelerin bir sonucu olarak değil, daha çok iktidarın kendi kendini sınırlaması şeklinde ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 1997: 91).

Mevzuat üzerinde yapılan incelemeye dayalı olarak, Türkiye'de STK/devlet işbirliğinin günlük uygulamasını düzenleyen genel bir ilke bulunmamaktadır. Bu bakımdan, Türkiye'deki durum yeni AB üye devletlerinin durumuna benzemekte olup genel yaklaşımda merkezi devleti koruma sistemi vardır ve sivil toplum ya (önemsenmeyecek) yan birim, ya (kontrol edilecek) rakip ya da (patronluk yapılacak) ast olarak görülmektedir. Devlet yönetiminin sivil toplum örgütlerine yönelik temel yaklaşımını değiştirmeye başlamak ve ortaklığa dayalı, karşılıklı yararları olan bir ilişkinin potansiyellerini benimsemelerini sağlamak bile bu ülkelerin birçoğunda 10-15 yılı aşan uzun bir süre almıştır. Şüphesiz, bu ülkelerde devlete geleneksel olarak güvensiz bakan sivil toplum açısından da bir tavır değişikliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye'de STK'ların siyasal karar alma süreçlerinde doğal ve eşit ortaklar olarak sayılmadığı ve katılımlarının genellikle kamu kurumlarının davetiyle tek yönlü olarak gerçekleştiği görülmektedir (TÜSEV, 2015: 49). Avrupa Komisyonu tarafından Türkiye'ye yönelik yayınlanan ilerleme raporlarında da kamu politikalarının belirlenmesi ve yasa yapım süreçlerinde STK'ların aktif katılımına imkân sağlayacak yapısal mekanizmaların bulunmadığı sıklıkla vurgulanmaktadır.

Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarına Katılım

Türkiye'de sivil toplumun oluşumu Avrupa ve Amerika'daki örneklerinden farklı bir şekilde ve çok daha geç gerçekleşmiştir. Hollanda ve Danimarka gibi demokrasi açısından gelişmiş ülkelerde sivil toplum kuruluşlarına katılım düzeyi %80'lerin üzerinde iken ülkemizde bu oran ancak %8-10'larda seyretmektedir. Türkiye'de Sivil toplum kuruluşlarına üyelik, gönüllülük ve bağış düzeyleri oldukça düşüktür. Halkın %4,5'i sosyal %5,3'ü ise siyasi nitelikte bir sivil toplum kuruluşuna üyedir ve %2,5'i sosyal, %4,2'si siyasi nitelikte bir sivil toplum kuruluşunda gönüllülük yapmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

Sivil toplum kuruluşları halkın yönetime katılımı, görüş ve önerilerde bulunması açısından demokrasinin olmazsa olmazları arasındadır. Halkın sivil toplum kuruluşlarına katılımı bir yerde halkın yönetime katılımıdır. Hollanda'da irili ufaklı birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır ve halkın %80'inden fazlası bu STK'lara üyedir. Bu STK'lar gerek yerel, gerekse ulusal ve uluslararası arenada yöneticileri yönlendirebilmektedir. Ülkemizde ise 1980'lerden sonra gelişmeye başlayan sivil toplum kuruluşlarına katılım oranı ancak %8-10'larda bulunmakta ve STK'ların yönetime etkileri oldukça sınırlı konumdadır.

Stklarda Cinsiyet Eşitliği

Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının çalışma alanları büyük bir çeşitlilik gösteriyor, elbette bu kuruluşların hatırı sayılır bir kısmını da kadın örgütleri oluşturuyor. Dolayısıyla, cinsiyet eşitliğinin kadın örgütlerinin sorunu olduğu düşünülebilir. Ancak cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitsizlik, yalnızca kadınların ve kadın örgütlerinin değil, bütün toplumun sorunudur. Aynı zamanda, hiçbir toplumsal sorun yoktur ki, cinsiyeti hesaba katmadan doğru biçimde tanımlanabilsin. Tersinden bakarak şunu da söyleyebiliriz: hiçbir "kadın sorunu" yoktur ki, başka toplumsal eşitsizlik ve ayrımcılıklarla ilişkilendirilmeden doğru biçimde tanımlanabilsin. Nitekim, kadın örgütlerinin çalışmalarına bakıldığında, eğitimden yoksullukla mücadeleye kadar pek çok bileşeni içerdiği görülür. Bu nedenle, kadın örgütleri ile diğer alanlarda çalışan sivil toplum kuruluşları arasında bilgi ve deneyim alışverişi, işbirliği, kritik önemdedir.

Hep verilen bir örnektir: Uluslararası Kalkınma Örgütü'nün Afrika'nın bir köyünde evlerin içine çektiği su boruları, bir gece bilinmeyen kişilerce kırılmış. Onca para, onca zaman, heba olup gitmiş. Üstelik zavallı kadınların köy meydanından su taşıma çilelerinin devam etmesi de cabası. Sonra anlaşılmış ki, boruları o "zavallı kadınlar" kırmış meğer; çünkü birbirlerini görüp uzun uzun konuşabildikleri, toplumsal hayata katıldıkları tek yeri evdeki çeşmeden su akması konforuna değiştirmek istemiyorlarmış! Bu örnek, proje paydaşlarının katılımını sağlamanın önemini göstermek için verilir; bizce bir o kadar önemlisi, kadınların (ve erkeklerin) ihtiyaçlarının görüldüğünden daha karmaşık olabileceği, "iyi yaşam" klişeleri yerine doğru analizlerin, özellikle de cinsiyet ilişkileri analizlerinin yapılmasının gerektiği.

Sivil toplum kuruluşlarının içinde çalıştıkları toplumsal bağlam, çok katmanlı ve boyutlu eşitsizliklerin, ayrımcılıkların yaşandığı bir alan. Dolayısıyla, ele alınan hiçbir sorun, sadece kendisinden ibaret kalamıyor; örneğin, engellilerin eğitime katılımını artırmayı amaçlayan bir sivil toplum örgütünün yoksullukla, göçle, yerel yönetimlerin işleyişiyle, engellilerin "doğal" bakıcıları olan kadınların yaşadıkları güçlüklerle de ilgilenmemesi mümkün olmuyor. Üstelik bu sorunların ve sorunları yaşayanların bir siyasal temsil mekanizması yoluyla kendilerini kamusal tartışmaya dahil edebilme imkânları son derece sınırlı. Buna yaşanan ciddi kaynak sıkıntıları, yetişmiş insan gücünün yetersizliği, örgütlenme fikrinin yarattığı yaygın korku ve güvensizlik eklendiğinde, sivil toplum örgütlerinin işinin ne kadar zor olduğu açıkça görülebiliyor.

Demokratik ve sosyal hukuk devleti içinde yaşamak bir insan hakkıdır. Böyle olunca da kadın ve erkeğin eşit olarak yöneticileri denetlemesi gerekir. Ayrıca demokratik hukuk devlet düzeni içinde bireyler, sadece denetlemeyle yetinmeyip, amacı, hedefi yönündeki çeşitli alanlarda örgütleyerek hukuk devleti düzeninin seviyesinin yükseltilmesinde yardımcı da olurlar. Son yıllarda sivil toplum örgütü adı verilen kuruluşlar, bu amaçla örgütlenen özel kuruluşlardır. Aile sorunlarının çözülmesi tek bir kurumu ilgilendirmede için problemlerin çözümünde ilgili kamu ve özel kuruluşların iş birliği ve koordinasyonunun sağlanması büyük önem arz etmektedir. Kadını korumaya yönelik tüm çalışmalarda eşgüdüm içerisinde diğer sivil toplum kuruluşları ile birlikte çözüm üretecek ortak çalışmalar yapmak gerekir.

Kadın Dayanışma Vakfı, KADER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği) Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği, İş ve Meslek Sahibi Kadınlar Derneği, Türkiye Aile Planlaması Derneği, Çağdaş Kadın ve Gençlik Vakfı, (AÇEV) Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği gibi dernek ve STK'lar bugün en aktif kadın dernekleridir. Türkiye'deki kadınlar ve kadın STK'ları arasında dayanışma ağları oluşturulması ve ortak politika üretme zemininin yaratılması amacıyla kurulan "Kadın Fonu pek çok kadın derneğini çatısı altında toplamayı hedeflemektedir. (Ülgen, 2004:30).

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

Demokrasinin tam anlamıyla yerleşebilmesi kadın ve erkeklerin her alanda, karar alma mekanizmalarında eşit olarak temsil edilmesiyle mümkündür. Çoğu ülkede yasalar önünde eşitlik ilkesine önemli oranda uyulmuş olsa da hayatın içindeki eşitlik hep göz ardı edilmektedir. Siyasette kadın temsili, kadın sorunlarının çözümü için gereklidir. Kadınların siyasette eksik temsilinin giderilmesi için siyasal ve kamusal alanda kadınların sayısını artırmak ve kadınların içinde buldukları koşulları değiştirmek gereklidir. Kota uygulaması kadın temsiliinde önemli bir adımdır. Duygusal Zeka ve empatinin, kadınlarda erkeklerden daha fazla olduğunu ve kadınların iş yaparken daha paylaşımcı, işbirlikçi, takım arkadaşlarını destekleyici olduklarına yönelik bir çok araştırma, günümüzün geçerli yönetim biçimlerinin bir çoğunda, kadınların avantajları olduğunu göstermektedir. Bu özelliklerine rağmen, Dünyada ve Türkiye’de, İstihdama katılım oranları açısından, özellikle karar mekanizmalarında yer alan kadınların, erkeklere göre dezavantajlı bir konumda oldukları ortadadır.

Günümüzde kadınların yaşadıkları ayrımcılık, değişik nedenlere dayanmaktadır. Günümüzde sıkça kullanılan ve bilgi iletişim teknolojileri sayesinde hemen herkesin sözcük dağarcığına giren sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları kavramı farklı ülkelerde farklı anlamlara gelmektedir. Bu anlam farklarının temelinde; ülkede egemen sistemin ve buna tabi vatandaşların, demokrasi, hak ve sorumluluk kavramlarına farklı bakışı yatmaktadır. Ataerkil yapının hakim olduğu kültürel ve geleneksel uygulamalar, toplumun kalıplaşmış cinsel yargıları, kadının bilgi ve ilgi eksikliği, siyasi partilerin eşitsiz uygulamaları ve toplumsal desteğin eksikliği siyasal yaşamda cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına engel olmaktadır. Modern Türkiye’nin yapılandırılması sürecinde, kadın hakları konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bu konuda çalışmalar ulusal ve uluslar arası platformlarda, toplumsal bir birliktelik içinde sürüyor olsa bile, yapılan bilimsel araştırmalar ve istatistikler her şeye rağmen bu ilerlemenin, Batılı ülkelerde olduğu gibi hızlı olmadığını, özellikle kadın yöneticilerin istediklerini alamadıklarını ve uzun bir süre de alamayacaklarını göstermektedir.

Yönetici pozisyonundaki kadınların, erkeklerle eşit düzeye gelmeleri için, daha uzun bir süre emek vermeleri gerekiyor. Sorunların üstesinden gelebilmek için, basta kadınlar olmak üzere, toplumun her kesiminin bilinçli, sistemli ve sürekli bir çabayı sergilemesi bu süreyi kısaltacaktır. Kadınlar, siyasal temsil mücadelelerine rağmen dünyada en yaygın olarak eksik temsil edilen toplumsal grup olmaya devam etmektedir. Kadınların siyasal yaşamda eksik temsil sorunu, dünyada genel olarak cinsiyetler arasında var olan eşitsizliğin bir göstergesi niteliğindedir. Oysa kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı, sadece adalet ve demokrasi talebi olmakla kalmayıp aynı zamanda kadının statüsünün geliştirilmesinin de gerekli bir koşuludur.

Kadının her düzeyde yönetime faal katılımı sağlanmadan ve karar almanın bütün düzeylerine toplumsal cinsiyet ana yaklaşımı yerleştirilmeden eşitlik, kalkınma ve çağdaşlık hedeflerine ulaşılması mümkün gözükmemektedir. Kadının statüsünün geliştirilmesi, kadınların sorunlarına çözümler bulmak için kadınların siyasal katılımı gereklidir. Kadınlar, seçmen olarak, bir grubu veya örgütü destekleyerek pasif katılım örneği gösterebilecekleri gibi onlardan asıl beklenen aktif siyasal katılımlarıdır. Sivil toplum kuruluşlarına üyelikten, siyasi parti kadın kolları üyeliğine, milletvekili seçimlerinden, yerel seçimlere kadar her türlü çaba aktif siyasal katılım göstergesi olup ülkemizde kadınların aktif siyasal katılımlarının çok güçlü olmadığı söylenebilir.

Gençlik STK'larının Genel Durumu:

Gençlerin değişimin ve gelişimin öznesi olabileceği, kendini gerçekleştirebilecekleri, güçlenebilecekleri, ezberlere saplanmadan kendilerini ifade edebilecekleri, farklı kimlik ve kültürlerin bütünleşebileceği ortam ve olanakların geliştirilmesi gençlik politikasının en temel unsurlarından biridir. Aile çevreleri, gittikleri okulların niteliği ve maddi olanakları nedeniyle küreselleşmeye ve bunun iletişim ve tüketim kalıplarına ayak uydurabilen gençlerin, STK'lara katılma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Dışarıda kalma, eğitimden ve çalışma olanağından uzak kalma kadar, gençlerin bir araya geldikleri sivil toplum örgütlerinin de dışında kalma anlamı taşıyor denebilir.

Bu nedenle ekonomik olarak, eğitim olarak, kültür ve kimlik olarak “dışarıda” sayılabilecek, göçe maruz kalmış ya da sosyo-ekonomik olarak dışlanmış gençlerin örgütlenmelerini için özel olarak olanaklar sağlanmalıdır. Farklı kimlik ve

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

kültürdeki gençlerin, kendi başlarına bir arada bulunabilecekleri sosyal içermeye yönelik çalışmalar ve örgütlenmeler geliştirilmelidir. Bu konuda temel görev sivil toplum örgütlerine ve yerel yönetimlere düşmektedir. Bunlar gerek sosyal dışlanmışlığın yaşandığı bölgelerde gençlik merkezleri ve gençlik STK'larını, gerekse farklı coğrafyalardaki gençler arası ilişkiyi artırabilecek faaliyetleri (festivaller, okullararası ilişkiler) desteklemek olarak açıklanabilir

Özellikle gençlerin mobilitesini arttıracak faaliyetler hem çeşitli gruplar tarafından üretilen normların farklı toplumsallıklar aracılığı ile kırılmasını sağlar, hem de gençlerin aktif özneler olarak kendi normlarını farklı coğrafyalarda üretmelerine ve geliştirmelerine katkıda bulunabilir. Bu olanaklar ve faaliyetler ne kadar çok ve yaygın olursa, ne kadar sosyal olarak dışlanan ya da dışlanma riski taşıyan gençleri kapsayan etkinlikler olursa ve ne kadar uluslararası olarak gerçekleştirilirse, gençlerin kimliklerinin oluşma sürecine o denli katkıda bulunur. Özellikle kendi kimliğini önceliği haline getirme, farklılıkları tanımama ve ötekine sınırlar çizerek oluşturulacak bir kimlik yerine, farklı görüşlere ve "farklı olmaya" açık, dünya ve çevresi ile ilişkili bireylerin gelişmesine zemin sağlayabilir.

Türkiye'de gençlere benzeri olanakların sağlandığı, sosyalleşme fırsatlarının yaratıldığı, farklı kimlik ve kültürlerin biraradalıklarının yaşanabileceği ortamların olmamasının birçok olumsuz sonucu olmaktadır. Bunların başında kültürel farklılıkların, siyasal ve fiziksel şiddet olarak ifade edilmeye başlanması, kişisel ve grup tatminlerinin ancak cemaatlerde sağlanabilmesi, hoşgörüsüzlüğün artması sayılabilir.

Toplumsal hayata katılımın zayıf olduğu, geleceğe ilişkin yeni projeler üretebilme, değiştirme ve değişme potansiyelinin çok sınırlı olduğu yapı, gençleri gittikçe daha tutucu, fanatik, toplumunda var olan ahlaki normların, gelenek ve göreneklerin savunucusu, hatta koruyucusu haline getirmektedir. Gençler kendilerinin yarattığı bir projenin, bir geleceğin parçası olamamaktadırlar. İster gecekonduda yaşasın, ister yalıda gelişmenin, değişmenin en önemli aktörü en sıkı muhafazakar, eski kuşakların projelerinin bekçisi halini almaktadır. Bu bekçilik işini ezbere dayalı yaparken, bunun dışına çıkanlara en ağır siddeti bizzat uygulayan aktör olabilmektedirler (Kentel, 2005).

Durumun ağırlığını örneklemek gerekirse, töre cinayetlerinde hem "kurban", hem de "şiddeti uygulayanaların" gençler olduğunu hatırlatmak yerinde olacaktır. Dışlanmış gençliğin sürdürülebilir katılımını sağlama politikalarının uygulanabilmesinin bakış açısı 'gençliğin ana akıma yerleştirilmesi (mainstreaming youth)' olarak ifade edilebilir. Eğer gençlerin 'her yerde' olmasının 'hiçbir yerde' olmamasından daha iyi olduğu kabul edilirse bu, gençliği ana akıma yerleştirmenin hem spesifik yaklaşımlar hem de ana mekanizmalar gerektirdiği anlamına gelir (Avrupa Komisyonu, 2005).

Örneğin eğitim, spor, sağlık, kültür, adalet, insan hakları, güvenlik, sosyal güvenlik, şehir planlama vb. gibi gençlerle de ilgili tüm alanlarda gençlerin paydaş olarak bulunması ve temsili olarak düşünülebilir. Gençler için Beyaz Kitap'a (Avrupa Komisyonu, 2001) göre böyle bir yaklaşım geliştirmenin temel noktalarından biri vatandaşlık ilkesiyken, diğeri özerkliğe, anlamlı eğitime, mesleki eğitime, istihdama ve aktif katılıma izin verecek şekilde bireysel güçlendirme ve yetkinlik kazandırılmasına dayandırılmalıdır (Avrupa Komisyonu, 2005).

Türkiye'de ailenin yanısıra gençleri sosyalleştirecek, aile hayatı dışında bir sosyal hayata hazırlayacak ve kendi deneyimlerini paylaşma olanaklarını bulabilecekleri kurumlar gündeme gelmelidir. Örneğin AB ülkelerinde sosyal içermeye, katılıma ve gençleri güçlendirmeye yönelik olarak okul dışı formel olmayan eğitim ve katılım tekniklerin kullanıldığı gençlik merkezlerinin Türkiye'de çok zayıf olduğu söylenebilir. Gençlerin, ister STK üyesi olsun ister hiçbir derneğe üye olmasın biraraya geldikleri mekanlar arasında gençlik merkezleri gibi yerlerin oranı yok denecek kadar az çıkmaktadır.

Okul dışı sosyalleşmeye STK'lar açısından bakıldığında, gençlik örgütleri dışındaki STK'ların büyük çoğunluğunun genç üye ve gönüllülerin gereksinimlerini de göz önünde bulunduracak bir gönüllü/üye katılım programı geliştirme kapasitesinden yoksun olması, ya da bunu ek bir yük ve maliyet olarak görmeleri de gençlerin kendilerini gerçekleştirebilecekleri alanların azlığının başka bir nedenidir. Böylece gençlik çalışması eğer gençler için bir süreç ise,

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

gençlik çalışanı da bu süreci kolaylaştıran, hazırlayan ve takip eden kişi olarak karşımıza çıkıyor. Gençlik çalışanları bu işi bir ücret karşılığında yapabildiği gibi gönüllülük temelinde de gençlik çalışmaları içinde bulunan çeşitli gençlik çalışanları mevcut.

Gençlik çalışanı'nın bir sertifikasyon üzerinden bir meslek olarak tanınması ile ilgili Avrupa'daki en belirgin örnek İngiltere'ye gençler ile çalışanların bir meslek olarak değil bir sıfat olarak tanınması ve kim olduğunun bilinmesi anlamında bile Türkiye'nin oldukça yol alması gerekiyor. Kamu kurumları ve gençlik STK'larının gençlik çalışanlarına ihtiyacı olduğu gibi kendi içlerinde de belirli hizmetlerin kendi üyelerine götürülerek kapasite gelişimine katkıda bulunulması amacı ile de gençlik çalışanları önemli bir açılım yaratabilir. Bu açıdan bakıldığında mevcut sosyal hizmet uzmanlarının gençler ile gençlik çalışması temelinde çalışmaya başlaması da, uygun şartlar sağlandığında, alanda önemli bir kapasite gelişimine neden olabilecektir. Burada belki en önemli noktalardan biri, gençlik çalışanı diye ücretli bir meslek yaratmanın ideal çıkış yolu gibi gözükmesine rağmen bu metodun profesyonelleşmenin getireceği tüm yapısal sorunları da kendi içinde barındıracağıdır. Bu yüzden bu konudaki politika oluşturma süreçlerine ilgili paydaşların katılımı çok önemlidir.

Engelliler Ve Stk

Engellilerin yaşamla bütünleştirilmesinde, rehabilite edilmesinde sosyal hizmetler önemli bir işleve sahiptir. Sosyal hizmetler, bir kamu hizmeti olarak hukuki düzenlemelerin çizdiği çerçeve içinde devlet, merkezi ve yerel yönetimler ile devletin denetim ve gözetiminde özel, gönüllü ve hayırsever kişi ve kuruluşlarca yerine getirilir. Ülkemizde engellilere hizmet sunmak üzere kurulmuş çok sayıda dernek ve vakıf mevcuttur. Bu derneklerden bazıları kişilerin engel durumlarına göre ayrı ayrı kurulabildiği gibi bazıları tüm engelli gruplarına hitap edecek şekilde (genel) nitelik taşımaktadırlar. Yerel düzeyde kurulan bu sivil toplum kuruluşları daha sonra federasyonları oluşturmada ve en tepede konfederasyon çatısı altında birleşmektedirler

Engelli Hakları Ve Örgütlenme Düzeyleri

Sosyal devletin temeli olan sosyal haklar ekonomik açıdan zayıf ve güçsüz olanların korunmasını sağlar. Sosyal hakların varlık nedeni bir ülke halkının yaşam düzeyini yükseltmek ve geliştirmektir. Sosyal devlet vatandaşlarına sadece klasik hak ve özgürlükleri sunmaz, onların sosyal sorunlara karşı korumasız kalmamaları için ekonomik ve sosyal hakların varlığını da benimser ve sunar. Ekonomik ve sosyal hakları benimseyen devletler bu hakların gerçekleşmesini sağlayacak uygun sosyal politika önlemlerini almak durumundadırlar (Demirbilek, 2009: 126-127).

Alınan önlemlerin uygulanacağı korumaya muhtaç gruplardan birisi de engellilerdir. Sosyal devlet uygulamaları ve sosyal hakların yaygınlaşmasından önce engelliler; uygun olmayan sıfatlar ile nitelenmekte ve toplumdaki dışlanmakta idiler. Dışlanmanın ortadan kaldırılması için engelliler kendi haklarının savunmak için eyleme geçmişlerdir. Ayrıca, devletler engelli organizasyonlarının kurulmasını, güçlenmesini onların ailelerini ve savunucularını da kapsayacak şekilde desteklemeli ve teşvik etmelidir. Devletler engelli organizasyonlarıyla sürekli iletişim içerisinde olmalı ve hükümet politikalarının şekillenmesinde onların katkılarına sağlamalıdır. Çünkü bu organizasyonların engelli politikalarının geliştirilmesinde önemli rolleri bulunmaktadır

Engellilerin hakları onların toplumla bütünleşmesi ve korunmalarıyla ilgili en önemli düzenleme BM Engelli Hakları Sözleşmesi'dir. Sözleşme taraf devletlere bazı yükümlülükler getirmektedir. Bu yükümlülükler başlıca şöyle ifade edilebilir: Sözleşmede engelli örgütlerinin kurulmasını sağlamak ve onlara bu örgütlerde yer vermek, engellilere ilişkin politikalarla ilgili kararları onların kurmuş oldukları örgütlere danışma, onlardan görüş alma ve onları karar alma süreçlerine dâhil etme yükümü getirmektedir. Çünkü hak sağlama veya sosyal dışlanma gibi sorunları bertaraf etmek için çeşitli STK'larda örgütlenip faaliyet gösteren engelliler sorunu bizzat yaşayan kişilerdir ve bu nedenle sorunları daha iyi tarif edebilecek ve politikaların uygulanıp uygulanamayacağına katkı verebilecek kişiler de onlardır (Yurttagüler, 2006: 19-25).

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

Belirtilenlerin dışında engellilerin çalışma yaşamında yer almaları için aynı sözleşmede devletlere serbest çalışma, girişimcilik, kooperatif ve kendi işini kurma konusunda fırsat sağlama talimatı verilmiştir. Söz konusu hükümler engellilerin sadece dernek benzeri STK'lar bünyesinde örgütlenmesi değil, ayrıca çalışma hayatına ferdi veya kuracakları örgütler vasıtasıyla girebilmeleri devlet de garantisi altına alınmıştır.

Engellilere İlişkin Mevcut Sivil Toplum Kuruluşları

STK'lar kişilerin toplumsal farklılaşma temeline dayanarak, kamusal alanda ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere meydana getirdikleri bağımsız, gönüllü kuruluşlardır. Bu kuruluşlar bireylerin dileklerini yönetimlere duyurmada, kamuyu ve yönetimi etkilemede, karşılaştıkları güçlüklerle ve sorunlara çözüm üretmede etkili olabilecek demokratik unsurlardır. Çünkü STK'lar, yerel-bölgesel ve ulusal alanda kar amacı gütmeyen insan hakları, eğitim, kültür, toplum kalkınması, çevre, iş, bilim ve insani yardım konularında ulusal ve hatta uluslararası alanda çalışabilmektedirler (Ertürk, 2002: 75-76).

STK'lar, demokratik sistemin önemli öğelerinden olup toplumların gelişmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Sivil toplum örgütlerinin gönüllülük esasına dayalı olarak faaliyette bulunduğu günümüzde en yaygın şekliyle dernek ve vakıf adı altında faaliyetlerini yürüttüğü, toplum için çok yararlı ve öncü çalışmalarda bulunduğu ve birçoğunun sosyal ve hayır amaçlı kurulduğu bilinmektedir (Özdemir, 2007: 398).

1. Vakıflar

Gönüllü kuruluşlar olarak vakıflar bir kişinin, belirli bir amaca yönelik olarak bir hizmetin yerine getirilmesi ya da başkalarının yararlanması için malını ya da parasını bağışlayarak meydana getirdiği tüzel kuruluştur. Bir vakfın kurulabilmesi için mülk sahibinin vakfa bırakacağı bir mülk ya da gelir kaynağı, bu mülkün yönetiminden sorumlu bir kişi yani mütevellî, vakıftan yararlanacak kişiler ya da görülecek hizmet ve ayrıca mülk sahibinin bütün bunları ayrıntılarıyla belirttiği yazılı bir metin gereklidir (Vakıf Nedir?, Erişim). Vakıflar da dernekler ve diğer STK'lar gibi kâr veya ticari kazanç amacı gütmeyen, isteğe bağlı, çoğunlukla hayır yapma amacıyla kurulan gönüllü kuruluşlardır (Kozak, 1985: 115- 116).

Çok değişik amaç ve farklı alanlarda kurulan vakıflar bazen bir sosyal güvenlik kurumunun görevini yerine getirerek sosyal güvencesi olmayanlara yardım etmekte, bazen de diğer STK'lar gibi baskı grubu olarak politikaların şekillenmesine ve demokratik hayatın oluşmasına katkıda bulunmaktadır (Akı, Demirbilek, 1996: 35).

Farklı amaçların yanı sıra sadece belirli bir kesime yönelik hizmet vermek amacıyla kurulmuş bulunan vakıflar da bulunmaktadır. Özürlüler Vakfı buna bir örnektir. 16 Ocak 1998'de kurulan vakıf, % 40 ve üzeri bedensel, görme, işitme, zihinsel özür ve süregelen hastalığı olan bireyleri toplum karşısında temsil etmeyi, sorunlarını sürekli gündeme getirerek çözüm için kamuoyu oluşturmaya ilke edinmiştir. Belirlenen amaca ulaşmak için vakfın çalışma stratejisi sosyal bilinçlenme, sosyal paylaşım ve sosyal güç olmak üzere üç temel başlıkta toplanmıştır. Vakıf, 1998-2001 yılları arasında bireysel talepleri karşılamış ve sosyal etkinliklerde bulunmuştur. Ancak, bu tür çalışmalarla akılcı, gerçekçi ve kalıcı çözümlere ulaşılamayacağını anlayarak çalışmalarını toplumsal bilincin kazandırılması, farkındalığın artırılması yönünde sürdürmüştür (Özürlüler Vakfı Tarihçe, Erişim).

Ayrıca, sivil ve resmi kurumlardan destek alarak eğitim-öğretim ve üretim faaliyetlerinde bulunmayı amaç edinmiştir. Nüfusun yaklaşık %12,29'unun engelli olduğu düşünülerek yatırımları ve üreticileri, engellilerin durumunu dikkate alarak faaliyette bulunmaya davet etmektedir. Bu konuda engellilerin hayata katılımını teşvik için medya desteği talep edilmektedir. Vakfın faaliyetleri arasında, engelli bireylere yönelik özel eğitim konusunda çalışmalar yapmak, engelliğe ilişkin olarak yapılan araştırmalara projelere burs vermek bulunmaktadır. Ayrıca, kongre, sergi sosyal, kültürel ve etkinlikler ile araştırma geliştirme faaliyetlerine de vakıf tarafından destek verilmektedir.

Dernekler

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

Dernekler belirli ilgi gruplarının, yasal sınırlama ve düzenlemelere uyarak grup amaçlarıyla sınırlı çalışmalar yapmak için kurdukları gönüllü örgütlenmelerdir. Türkiye’de dernekler kamu yararı ve genel çıkarlara uygun olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Tomanbay, 1999: 62). Başlangıçta genel çıkarlara uygun olarak kurulan dernekler daha sonra yaptığı faaliyet çerçevesinde Bakanlar Kurulu kararıyla “kamu yararına çalışan” dernek statüsüne kavuşmaktadırlar. STK’lar sadece kendi amaç ve değerlerine hizmet etmez. Yanı sıra kamu makamlarından ve siyasi partilerden bağımsız olarak ticari çıkar ve kâr amacı gütmeyen, merkezi otorite ile vatandaş arasında arabuluculuk yaparlar. Toplumdaki belli insan gruplarını veya tüm toplumu ilgilendiren sorun ve konularla ilgili olarak harekete geçerek, başka araçlarla sesini duyuramayanların sesi olarak hareket edip (Sivil Toplum Nedir?, Erişim) bir baskı grubu olarak sosyal politikaların oluşmasında taraf olurlar. Türkiye’de halen faal dernek sayısı 84683’tür (Faal Dernek Sayısı, Erişim). Tüm dernekler içerisinde hedef kitle ve kuruluş itibarıyla engellilere yönelik kurulan dernek yüzdesi ise sadece % 1,3’tür (Grafikler, Erişim). Bu açıdan örgütlenme oranları dikkate alındığında engellilerin örgütlenme oranı oldukça düşük düzeyde kalmaktadır (Okur, 2001: 135).

Federasyon ve Konfederasyonlar

Engellilerin ekonomik sosyal hak ve çıkarlarını savunmak için engelli dernekleri tarafından oluşturulan üst örgütler de bulunmaktadır. Derneklerin üst örgütleri federasyonlar ve federasyonun üst örgütü ise konfederasyonlardır. Federasyonlar en az beş derneğin bir araya gelerek oluşturdukları bir üst örgütlenmedir. Federasyonlar derneklerce temsil edilen engelli gruplarının sosyal, ekonomik, kültürel, sportif, hukuki ve mesleki yönden topluma ve çalışma hayatına kazandırılması; ortak hak ve çıkarlarının korunması, hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi; laik, hukukun üstünlüğüne dayalı, sosyal adaleti gerçekleştiren, tüm yurttaşlarının refah ve barış içinde yaşamasına olanak sağlayan demokratik bir yönetim anlayışının savunulması ve üye dernekler arasında işbirliği ve eşgüdümün sağlanması (Federasyonların Amacı, Erişim) amacıyla faaliyet göstermektedirler.

Ülkemizde engellilere ilişkin beş federasyon faaliyettedir. Bunlar Türkiye Ortopedik Özürlüler Federasyonu, Türkiye İşitme Engelliler Milli Federasyonu, Zihinsel Özürlüler Federasyonu, Görme Engelliler Federasyonu, Spastik Çocuklar ve Erişkinler Dernekleri - Cerebral Palsy- Federasyonu’dur. Ancak, dernekler genellikle birlikte hareket edememekte, dağınıklık ve çatışma olguları ortaya çıkmaktadır (Özürlülerle İlgili Sosyal Politika Yönetim ve Örgütlenme, 1999: 122-123).

Bir başka üst örgütlenme çeşidi ise konfederasyondur. Konfederasyon en az üç federasyonun bir araya gelmesiyle tüzel kişilik kazanmaktadır. Türkiye Sakatlar Konfederasyonu (TSK) ülkemizdeki tek engelliler konfederasyonudur. TSK 1986 yılında 2908 sayılı Dernekler Kanunu’nun emredici hükmüyle kurulmuş, ülkemizdeki engelliler federasyonlarının en üst kuruluşudur. TSK, üye federasyonlarca temsil edilen engelli gruplarının sosyal, ekonomik, kültürel, sportif, hukuki ve mesleki yönlerden topluma ve çalışma hayatına kazandırılması için Anayasa ve diğer ilgili kanunlara uygun olarak ortak hak ve menfaatleri korumak, üye federasyonlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla kurulmuştur (Türkiye Sakatlar Federasyonu, Erişim).

Stk’larda İnsan Kaynakları Yönetimi

İnsan kaynakları, iş dünyasındaki en değerli ve en kıt kaynaktır. Küreselleşmeyle birlikte, insan kaynaklarının yönetimi de kritik bir hal almış ve yöneticilerin üze-rinde en fazla uğraştıkları konulardan biri haline gelmiştir. Uluslararası insan kaynakları danışmanlık firması Hay Group’un bir makalesinde dikkat çektiği üzere, Harvard Business Review’un 1970’lerdeki sayılarında daha çok strateji, politika ve bazen de teknoloji konularına yer verilirken, bugün bunlardan çok daha fazla liderlik ve yetenekler konuları ele alınmaktadır. Bunlar, aynı zamanda en çok okunan makale konularını da oluşturmaktadır (Çavdar, 2006: 26).

İnsan kaynakları yönetiminin, iş dünyasının en önemli gündem maddelerinden birini oluşturması boşuna değildir. Artık işletmeler için düşük maliyetli ve bol üretimden daha önemli olan konu, yaratıcı ve fark yaratıcı nitelikteki katma değeri yüksek olan ürünlerdir. Bunun için de, nitelikli işgücüne ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

İnsan kaynakları alanında sahip olunan bilgi ve deneyimler, işletmelere re-kabette üstünlük getirmektedir. Bunun nedeni, örgütlerin izledikleri strateji ve yenilikleri uygulayanların çalışanlar olmasıdır. İnsan kaynakları güçlendirildiği zaman, örgüt de gelişmekte ve amaçlarına kolayca ulaşabilmektedir. Aksi takdirde, fiziksel ve finansal kaynaklar ne kadar iyi olursa olsun, örgüt faaliyetleri-ni sürdürmeyecek ve başarılı olamayacaktır. Bundan dolayı, çalışanlardan en etkili şekilde yararlanmak için motive edilmeleri ve katılımcılıkları şarttır (Bingöl, 2006: 65).

Kar amacı güden örgütlerden farklı olarak, STK'larda hizmet verenlerin "gönüllü" sıfatını taşımalarından dolayı, insan kaynaklarının temini, işe yerleştirme, performans değerlendirme, eğitim ve motivasyon gibi alanlarda fazla zorluk yaşanmamaktadır. Proje bazlı çalışan ve bunu hayata geçirmek üzere çaba sarf eden ekiplerin varlığı, profesyonel sivil toplum yöneticiliğinin gönüllü eğitiminde uzman olması ve insan kaynaklarını etkin yönetebilmesi en iyi göstergelerdir.

Avrupa'da Sivil Toplum-Devlet İlişkisi

Devlet ile STK'lar arasındaki günlük ilişkiyi tanımlayan kapsayıcı ilkelere sahip, göze çarpan iki örnek ülke Almanya ve İngiltere'dir.

Almanya: Bağlılık ilkesi

En tipik sivil toplum/devlet ilişkisi ilkesi olan bağlılık ilkesi Almanya'da doğmuş ve Avrupa'ya yayılmıştır. Bu ilkeye göre, bir toplumda ortaya çıkan bir ihtiyaç bu ihtiyaca en yakın kişiler tarafından dile getirilmelidir. Sosyal politika için temel oluşturacak biçimde, bu ilke son yüzyılda Almanya'daki sosyal refah hizmetlerinin finanse edildiği bir sistemi belirlemiştir. Bu ilke, Katolik Kilisesinin özerkliğini korumak ve Bismarck'ın 1870'lerde uygulamaya koyduğu, herkesi kapsayan evrensel sosyal koruma sistemi çerçevesinde toplumlarının kontrol edilmesi gayretlerinden ortaya çıkmıştır. Bu sisteme göre, bir ihtiyaç, etkilenenlerin toplumu (gayri resmi) (örneğin aile, komşular) tarafından dile getirilmelidir; eğer onlar bunu yapamazsa veya yapacak durumda değilse, söz konusu ihtiyaçlar aynı toplumun resmi örgütleri tarafından (kilise, STK'lar) dile getirilmelidir.

Mahalli idare, ancak herhangi bir organize toplum çabasının dile getirmemesi halinde bir ihtiyacı dile getirmek için bir birim kurabilir. Mahalli düzeyde dile getirilmeyen ihtiyaçlar için bir bölgesel ve sonunda bir federal sistem kurulmalıdır. Bu durumda, devlet genellikle yıllık olarak görüşülen bütçelerle tüm hizmetleri finanse etmeyi tercih eder. Bu ilke uygulamada şu anlama gelir: bir STK (örneğin sosyal hizmetlerin sunulması veya eğitim gibi mahalli idaresinin hukuki yükümlülükleri arasında yer alan) bir toplum ihtiyacının karşılanması için düşünülen bir faaliyete katıldığında, STK – mesleki standartlar veya şeffaflık kriterleri gibi diğer koşulları yerine getirmesi kaydıyla – verdiği hizmetler için oransal finansman alma hakkına sahiptir. Bu finansman genellikle STK'nın faaliyet kapsamına dayalı olarak, örneğin STK müşterileri için kişi başı destek olarak belirlenir.

İngiltere: Toplumsal Akit (Compact)

Bir diğer yaklaşım ise İngiltere örneğinde görülebilir; bu örnekte devlet ve gönüllü sektör ulusal ve mahalli düzeylerde Toplumsal Akit adlı bir anlaşma imzalamıştır. Toplumsal Akit, devlet ile gönüllü ve topluluk sektörü arasında işleyen bir ortaklık çerçevesidir. Gönüllü ve topluluk sektörünün topluma yapmış olduğu katkıyı kabul eder. Toplumsal Akit, iki belgeden ortaya çıkmıştır: Devlet ile gönüllü sektör arasında resmi bir anlaşma çağrısında bulunan "Gönüllü Sektörün Geleceği" adlı Deakin Komisyon Raporu (Temmuz 1996) ile "Birlikte Bir Geleceğin İnşa Edilmesi – Devlet ile Gönüllü Sektör Arasında Ortaklık İçin İş gücü Politikaları" (Şubat 1997) adlı belgeler. Temmuz 1997'de en büyük STK şemsiye örgütlerinin düzenlediği konferans, böyle bir anlaşmaya duyulan ihtiyacı teyit etmiştir. Ekim ve Kasım 1998'de birkaç ay süren görüşmelerin ardından, İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda devletleriyle dört Ulusal Akit imzalanmıştır, bunlar o zamana kadar imzalanan ilk belgelerdir.

Ulusal Akitleri, mahalli düzeyde gönüllü sektör ile mahalli konseyler veya diğer kamu kurumları arasında imzalanan mahalli anlaşmalar takip etmiştir. Akitlerin altında yatan ilke, bir bütün olarak topluluklar ve toplumda iyileştirilmiş koşulların elde edilmesinde iki sektör arasındaki ortaklıktır. İngiltere'deki "karma refah" denen modelde, vatandaşlar arasındaki yaşam kalitesini arttırmak, devlet ve özel sektörün (kâr amacı güden ve gütmeyen) ortak sorumluluğudur. Bu nedenle, devletin "kamu hizmetinin sunulmasını finanse ederken iş yapma maliyetini kabul etmesi" Akitin önemli bir unsuru olmasına rağmen,

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

topluluk hizmetleriyle iştigal etmeleri halinde STK'ların devlet desteğini almaya "hakkı" yoktur. Bunun yerine, devlet ihale ve işi "en iyi deşerde" hizmet sunan STK'ya verecektir. Ayrıca, STK'lar sık sık özel kâr amacı güden hizmet sağlayıcıları ile aynı düzeyde rekabet etmektedir. Bunun sonucunda da, hizmetin sunulmasında gönüllü kuruluşlar için finansman mekanizmaları çoğu zaman açık rekabete ve hizmetin ihale edilmesi prosedürlerine dayalıdır.

Avrupa Birliği: İyi Yönetişim

Sivil toplumun artan önemi ve etkisini kabul eden Avrupa Birliği (AB), işbirliğini geliştirmek için bir dizi girişimi de başlatmıştır. Sosyal hizmet alanında değil de siyasi karar verme arenasında anlaşılrsa da, başlılık ilkesi, aynı zamanda kararların mümkün olduğunca etkilenen vatandaşlar tarafından alınmasını sağlamak amacıyla Avrupa Birliği'nin genel kabul görmüş bir ilkesidir. Bu da Birliğin, attığı adım (sadece kendi yetkisinde olan alanlar haricinde) ulusal, bölgesel veya mahalli düzeyde atılan adımdan daha etkili olmadıkça herhangi bir adım atmadığı anlamına gelir.

Ayrıca politika hazırlanması ve karar verme süreciyle ilgili olarak AB, siyasi karar vericiler ile vatandaşlar arasında kilit arabulucu olarak, vatandaşın katılımını ve sivil toplumun rolünü esas alan, iyi yönetişime ilişkin kendi kilit ilkelerini geliştirmiştir.

AB Komisyonunun Avrupa'nın Yönetimiyle ilgili olarak 25 Temmuz 2001 yılında onaylanan Resmi Raporu, "Birliğin vatandaşları tarafından verilen yetkileri kullanma şekline" odaklanmaktadır. Sivil toplum ile hem merkezi hem de mahalli idareler arasında daha güçlü etkileşimi sağlamak için Raporda beş temel ilke (açıklık, katılım, hesap verilebilirlik, etkililik ve tutarlılık) ile bu ilkelere dayalı genel niyetler (diyalog, danışma ve ortaklıklar dahil) yer almaktadır. Daha da önemlisi, Komisyon, Avrupa mevzuatının iyileştirilmesi ve açıklığa kavuşturulması, yönergelerin yayınlanması, standart ve kriterlerin hazırlanması, kamusal tartışmaların organize edilmesi ve diyalog ve görüşmelerle ilgili bir davranış modelinin geliştirilmesi gibi somut önlemler almayı taahhüt etmiştir. Bu tedbirler, AB politikalarının ulusal programlanması ve uygulanması süreçlerinde (örneğin Ulusal Kalkınma Planlarının hazırlanması, Yapısal Fonların kullanılması ve izlenmesinde) üye devletler için somut mevzuat gerekliliklerine dönüşür. Bir gereklilik değilken de, birçok üye devlet iyi yönetim ilkelerine başlıklarını göstermek için AB ile ilgili olmayan ulusal mevzuat için bile benzer katılımcı tedbirler almaktadır.

AB açısından STK'ların Siyasal Alana Katılımı

AB, 27 Eylül 2017 tarihinde Avrupa Bakanlar Komitesi toplantısında karar alma süreçlerinde sivil katılım artırılmasına yönelik olarak yol haritasını oluşturan "politik karar alma süreçlerinde sivil katılım" başlıklı belgeyi kabul etmiştir. Belgeye göre Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi açısından vatandaşın karar alma süreçlerine katılımının demokrasinin esası olduğu, siyasi karar alma süreçlerinde sivil katılımın bireyler, STK'lar ve genel olarak sivil toplum için garanti altına alınması gerektiği vurgulanmıştır. Kabul edilen bu belge ile sivil katılımı mümkün kılan gerekli koşullar tespit edilmiş ve bu koşulların sağlanmasına yönelik AB üyesi ve üyeliğe aday ülkelerin benimsemesi gereken ilkeler belirlenmiştir. Belgeye göre sivil katılımın demokratik ölçüler içerisinde sağlanabilmesi için politik karar alma süreçlerine dâhil olan tüm aktörler aşağıda yer alan ilkeler doğrultusunda teşvik edilmeli ve etkin hale getirilmelidir (Council of Europe, 2017).

- Güven ve dürüst iletişime dayalı olacak şekilde, tüm paydaşlar arasında karşılıklı saygı gösterilmesi;
- Sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin kamu otoriteleri ile tutarlı olup olmamasına bakılmaksızın bağımsızlıklarına saygı gösterilmesi;
- Karar alma ve hesap verme sorumluluğu olan kamu kurumlarının makamlarına saygı gösterilmesi;
- Açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin sağlanması;
- Tüm paydaşlara uygun geri bildirim sağlanması;
- Eşitlik ve kapsayıcılığı temin etmek için önlemler alarak daha az ayrıcalıklı ve en kırılgan gruplar da dâhil olmak üzere tüm görüşlerin duyulması ve dikkate alınması;
- Gençler, yaşlılar, engelliler veya azınlıklar gibi belirli öncelik ve ihtiyaçları olan kişiler de dâhil olmak üzere tüm grupların cinsiyet eşitliği ve eşit katılımının sağlanması;
- Açık bir dil kullanımı ve uygun katılım araçlarının kullanılması ile erişilebilirliğin sağlanması (TÜSEV, 2018: 3-5).

Politik karar alma süreçlerinde sivil katılımın esaslarının da belirlendiği bu belgede sivil katılımın doğrudan STK'lar veya sivil toplum temsilcilerinin görüşleri alınarak, insan hakları ve temel özgürlüklerin korunmasına ilişkin sözleşme ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Diğer taraftan kamu

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

kurumlarının sivil katılımı planlaması ve yönetmesi gerektiği belgede vurgulanmıştır. STK'ların karar alma süreçlerine katılımına ilişkin kullanılan yöntemlerin açıkça tanımlanması, katılımı kolaylaştıracak ve özendirerek yöntemlerin uygulanması gerektiği, belgede belirlenen esaslar arasında yer almaktadır (Council of Europe, 2017). Rehber niteliğindeki belgede, STK'ları doğrudan ilgilendiren maddeler şu şekildedir:

- Kamu otoriteleri, sivil katılım sürecinde STK'lar ve genel olarak sivil toplum için aşırı yük getirecek uygulamalardan kaçınmalı ve katılımı kolaylaştırmak için gerekli önlemleri almalıdır.
- Kamu otoriteleri; bireylere, STK'lara veya sivil topluma katılım sürecinde destek sağladığı durumlarda, katılım sürecinin sonuçlarını herhangi bir şekilde etkilemesini önleyecek şekilde hareket etmelidir.
- Kamu otoriteleri ve STK'lar, sivil katılımı desteklemek yönünde iş birlikleri için çerçeve anlaşmalar yapabilirler.
- Sivil katılımın kapsamı ve yöntemi gündemde olan mesele ile uyumlu olmalıdır. Kamu otoriteleri; marjinalize edilmiş, dezavantajlı ve kırılabilir gruplar da dâhil olmak üzere, mümkün olan en geniş şekilde katılımı teşvik etmelidir.
- Kamu otoriteleri, istisnai koşullar gerektirmediği sürece ve açık bir gerekçelendirme olmaksızın, başlatılan sivil katılım süreci tamamlanmadan kesin bir karar vermemelidir (TÜSEV, 2018: 4-5).

STK'ların Devletin Karar Verme Sürecine Katılması

Karar verme sürecine katılım, hem sektörler arası işbirliği için önemli bir adım hem de hizmet ve projelerin sunulmasında etkili ortaklık için bir ön koşuldur. STK'lar politikaların hazırlanmasına doğrudan girdi sağlayarak ve etkide bulunarak, bu politikaların uygulanmasında devlet ile ortak olmak için daha iyi bir konuma sahip olacaklardır. Aslında, bu katılımdan dolayı devlet için çeşitli avantajlar söz konusudur: STK'ların sahipleniciliğinin artması ve onların aracılığıyla hedef seçmenlerin artması; bu aynı zamanda politikaların uygulanmasında daha az direnç gösterilmesini, söz konusu alanda devletin ek bilgi ve uzmanlıklara ulaşmasını ve bir bütün olarak daha yüksek kalitede bir politika sürecini sağlar.

Bununla birlikte, belirli dezavantajlar da söz konusudur; yani görüş alışverişinde bulunmak zaman alan bir süreçtir ve yönetim için ek yükler getirmektedir. Bu nedenlerle, sadece STK'lara karar verme sürecine katılma fırsatının verileceğini beyan etmek çoğunlukla yeterli olmaz. Bir yükümlülük ve açık prosedürler olmadıkça, her türlü devlet bürokrasisi –sivil toplumun, kanunun sunduğu potansiyeli harekete geçirmek için yeterince güçlü olmadığı ülkelerde daha fazla olmak üzere- bu fırsatları doğal olarak azaltma eğilimi gösterecektir.

Mevzuat Hazırlanmasına Yönelik Usul ve Esaslara İlişkin yeni yayınlanan bir Yönetmelik çerçevesinde (2005/9986 Sayılı ve 17 şubat 2006 tarihli Karar)

Türkiye şu anda yasal çerçevesinde hem merkezi hem de mahalli düzeylerde, karar verme sürecine STK'ların katılmasından açıkça bahsetmektedir. Aynı zamanda, her iki düzeyde de katılımı anlamlı kılabacak somut mekanizmalardan yoksun olmaya devam etmektedir.

Türkiye'de STK'ların siyasal alana katılımına dair sorunlar, sadece hukuki düzenlemeler ile ilgili değildir. STK'ların kendi iç yapılanmalarındaki bozukluklar da katılım sorununun oluşmasında etkilidir. STK'ların bir kısmı çok sayıda mensubu olmasına rağmen karar alma süreçlerinde tek kişilik bir örgüt gibi çalışabilmektedir. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa her türlü liderlik ve idari işlemlerin, tek kişinin inisiyatifine altına girmesi söz konusu olabilmektedir. STK'ların siyasal alanda karar alma süreçlerinde kurduğu etki, her zaman STK üyelerinin çoğunluğunun mutabakata vardığı yönde oluşmamaktadır. Kimi STK'lar mensuplarının çoğunun isteğinden ziyade yönetici çekirdek kadronun menfaatleri doğrultusunda pozisyon alabilmektedir. Bu durum STK'ları meydana getiren üyelerin ve taraftar kitlelerin istekleriyle siyasal alanda alınan kararların arasındaki farkın artmasına yol açmaktadır. Temsili demokrasilerde alınan kararların meşruiyetini sağlayan ve çoğulcu yapıyı ayakta tutmaya yönelik aracı rolü üstlenen STK'ların kendi içlerinde katılımcı olmaması bu kuruluşların asli özelliklerini kaybetmelerine yol açmaktadır (Ünalı, 2018: 76).

Türkiye'de STK'lara yönelik olumsuz durumların yanı sıra birtakım olumlu gelişmeler de yaşanmaktadır. Türkiye'de kamu ve STK arasındaki ilişkileri geliştirmek ve denetlemekten sorumlu bir kamu kuruluşu bulunmamaktadır. Ancak kamu kurumları çatısı altında sivil toplum ve STK'larla ilişkileri geliştirmeyi kendisine misyon edinmiş birimler yer almaktadır. Örneğin, AB Bakanlığı bünyesinde kurulan Sivil Toplum İletişim ve Kültürel İşler Başkanlığı, AB üyelik sürecinde STK'lar ile birlikte özel sektörün, yerel yönetimlerin ve üniversitelerin AB sürecine ilişkin öneri ve görüşlerini toplamak ve sürece sivil

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

toplum katılımı sağlamaktan sorumludur. Bir diğer olumlu örnek de 2013 yılında hayata geçirilen Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde kurulan Gençlik Hizmetleri Müdürlüğüne bağlı STK'lar ile İlişkiler Dairesi Başkanlığıdır. 2012 yılında hayata geçirilen Kamu Denetçiliği Kurumu da STK'lardan gelen her türlü başvuruyu bireysel başvurular gibi kabul etmektedir (TÜSEV, 2015: 47- 49).

STK'larda Paydaş Analizi ve Paydaşların Aktif Katılımı

STK'ların toplumun gözündeki meşruiyeti çoğu zaman STK'ların kendi çabalarıyla, toplumla iletişim kurmaları ve toplumu anlama yönündeki faaliyetleri sayesinde güçlenir. Tüm paydaşları araştırma ve hepsine ulaşma atılacak ilk adım olarak çok önemli olduğundan, bu faaliyetler STK'ların politikaları etkileme çalışmaları için önemli bir başlangıç noktasıdır. Paydaşınız, bir kişi (yurttaş), bir kuruluş (çok sayıdaki kamu birimleri de dahil olmak üzere), belirli bir grup ya da sınıf (ör., gençler, yaşlılar, erkekler, kadınlar etc.), bir semt ya da tüm toplum olabilir. Paydaşlar, ele alınan politikadan olumlu ya da olumsuz şekilde etkilenen kişi ve/veya gruplardır. STK'ların paydaşlarını belirlemek için aşağıdaki soruları sorması gerekir: - Bu politika ya da projeden kimler faydalanacak?

- Kimler olumsuz şekilde etkilenecek?
- Faaliyetlerin uygulanmasını kimler geciktirebilir ya da engelleyebilir?
- Kimler politikayı destekleyecek niteliklere, paraya ya da diğer kaynaklara sahip?
- Bu politika ya da proje hakkında kimin karar alma yetkisi var?
- Paydaş listemizde kimler eksik?!

Farklı politika alanlarıyla ilgilenen ve farklı sebeplerle proje önerilerinde bulunan kişilerin etki etme seviyeleri de farklıdır. Örneğin, doğalgaz boru hattının kurulmasıyla ilgili bir projenin paydaşı, projenin çevreye getireceği olumlu etkilerden dolayı projeyi hevesle savunan bir çevrebilimci olabilir. Bir diğer paydaş da projenin yapılacağı alanda yaşayan birisi olabilir ve kendisinin odun ve kömür satışlarından karını düşürecek böyle bir projeye karşı çıkabilir. STK'ların her bir politika karşısındaki paydaşlarının kimler olduğu ve hangi faaliyetlerle ilgilendiklerinin yanı sıra özel ilgi alanlarının neler olduğu konusunda net bir bilgisi olması gerekir. Paydaşlar uygulanacak politikaya karşı çıkabilir. Bu tür durumlarda, STK'lar söz konusu politikanın onaylanması ve uygulanması için destek almak istiyorlarsa paydaşlar arasında orta yolu bulma konusunda etkili bir rol oynayabilirler. STK'ların "muhafele"nin sebeplerini ve büyüklüğünü anlaması gerekir. Bazı durumlarda, paydaşların olumsuz tepkisi yeterince bilgi sahibi olmamalarından kaynaklanır. Kendi görüşlerinin dikkate alınması, sorunun çözümü hakkında bilgilendirilmeleri ve sürece dahil edilmeleri durumunda ise projenin destekçilerine dönüşebilirler.

Bazı STK'ların kamu kurumları ya da iş çevrelerince (hatta bazen diğer STK'larca) ciddiye alınmaması dünya genelinde yaşanan bir durumdur. Bunun başlıca sebeplerinden biri de kamu politikalarına ilişkin önerilerini inandırıcı ve sağlam ispatlarla destekleyememeleridir. Bazen de gerekli ispata sahip olmalarına rağmen bunu ikna edici olmaktan uzak ya da dağınık biçimde sunarlar.

STK'ların araştırma ve analiz kapasitelerini güçlendirmek için geliştirmeleri gereken beceri ve yöntemlerin yanı sıra STK'ların söz konusu kapasitelerini etkileyen bir dizi etken de vardır. Bu nedenle, STK'ların aşağıdaki sorulara yanıt bulması önem taşır: □ Örgütünüzün analitik becerilerini geliştirmek ve dışarıdan uzmanlık hizmetleri alma da dahil olmak üzere gerekli araştırma kaynaklarına ulaşmak için bir stratejiniz var mı?

Üniversiteler, düşünce kuruluşları ya da çok taraflı kuruluşlar gibi başkalarının hazırlanan araştırmalardan faydalanmak için ne tür olası ortaklık ya da işbirliği yapabilirsiniz? □ Kuruluşunuzun hedef grupları ve üyeleri arasında geribildirim mekanizmaları oluşturmanın yanı sıra, araştırma bulgularınızı ve sonuçlarınızı değerlendirecek bir kalite kontrol

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

sisteminiz var mı? (ör. akran değerlendirmesi) □ Araştırma bulgularınıza ilişkin sunum ile kuruluşunuzun bakış açısına ilişkin sunum arasında ayırım yapma ihtiyacınız var mı? □ Kuruluşunuzun güçlü bir analiz yapma konusundaki itibarını güçlendirmek için karar alma sürecindeki kilit paydaşlarla uzun süreli ilişki kurma fırsatlarınız var mı? (ör. seminerler, konferanslar vb.) Politika yapımcılarını sağlam ve inandır bulgularla etkileme çalışmaları büyük ölçüde üç farklı faaliyet türü ile desteklenir: temel olarak belli bir bakış açısının resmi şekilde sunumunun yapılması ve üzerinde tartışılması faaliyetlerini içeren savunuculuk, karar alıcıların faaliyetlerini daha gayri-resmi yollarla etkilemeyi hedefleyen lobcilik ve teklifiniz için baskı oluşturan ve popüler desteği harekete geçiren kampanya yürütme faaliyetleri.

Ortaklıklar, Ağlar ve Koalisyonlar Oluşturma Kalkınma dönüşümleri, ODI'nin Politikaya Dahil Olma ile ilgili makalesinde de dile getirildiği gibi, dört etken bir araya geldiğinde gerçekleşir: siyasi liderlik, kamunun katılımı, etkin uygulama ve iyi fikirler. Ağlar ve aktör grupları arasındaki bağlantıların önemini vurgulayan çok sayıda araştırma ve uygulama örneği bulunmaktadır. G8'den küreselleşme karşıtı protestolara, hatta daha tartışmalı biçimde suç kuruluşlarına ve çetelere kadar, ağlar son derece etkin bir örgütlenme modelidir.

Birçok STK, ağ oluşturma faaliyetlerini politika yapımına katılmaları açısından önemli görmektedir. Özellikle de kendileri gibi aktörler ile 'bağ oluşturma' ağları kurmaları, bilgi paylaşımı ve öğrenme açısından fayda sağlamaktadır. Ne var ki, aynı yaklaşımı birlikte çalışma için göstermemektedirler, bunun bir sebebi de fon bulma ve etki etme çalışmalarında rekabet hissetmeleridir. Ancak, esas sorun sivil toplum aktivistleri, politika yapımcılar ve araştırmacıların paralel evrenlerde yaşamışçasına birbirleriyle etkileşime girmemeleridir. Bu durum, bir açıdan farklı dürtülere ve yaklaşımlara sahip olmalarından kaynaklanır. STK'ların araştırmacılar ve politika yapımcılarla kurdukları sınırlı iletişim politika yapımına dahil olmadaki etkinliklerini azaltır.

Öte yandan, STK'ların etkin ağlar kurmaları durumunda yararlanabileceği birçok fırsat da kaçmış olur. Ağlar, koalisyonlar ve ortaklıklar kurma çoğu zaman tek bir kuruluşun hareketinden ya da bireysel tepkilerden daha büyük bir siyasi ağırlık ve başarı sağlar. STK'lar, faaliyet gösterdikleri politika alanında belirli ihtiyaçlara karşılık vermek için özel ortaklıklar kurabilir. STK'ların, üniversite ve düşünce kuruluşları gibi araştırma merkezli kuruluşlarla, gazete ve internet portalı gibi medya kuruluşu sahipleriyle işbirliği yapmasının bulgularını etkili biçimde sunma açısından getirebileceği büyük faydalara daha önce değinilmiştir. Ancak, yurttaşların sesini güçlendirmek için kurulabilecek daha birçok ortaklık alanı bulunmaktadır.

Stratejik Yaklaşım

Gittikçe daha fazla sayıda STK, sivil toplumda, devlette ve uluslararası kuruluşlarda faaliyet gösteren farklı aktörlerle yeni bağlantılar kurmak amacıyla ulusal ve 'uluslararası' savunuculuk ağlarına üyedir. Bu ağlar STK'ların ulusal ve uluslararası sistemlerden daha fazla paydaşla bir araya gelme imkanlarını artırmaktadır. Savunuculuk ağları içindeki bağlantılarını kullanan STK'lar daha gelişmiş politika etkileme kampanyaları ya da bir diğer deyişle 'bumerang stratejileri' yürütme fırsatını yakalamaktadır. Bir bumerang stratejisi, kendi hükümetini etkilemek isteyen (Ulusal ya da Yerel Hükümet 'A') ancak engellenen STK'lar tarafından kullanılmalıdır. Bumerang stratejisine göre, 'A' noktasında bulunan STK'lar daha sonra 'B' noktasındaki STK'larla çalışacaktır. Bu STK'lar, A noktasındaki yetkilileri etkileyebilmek için B'deki yetkilileri etkilemeye çalışacaktır. A devletini etkilemek için hükümetlerarası bir kuruluşa da kaydolabilirler. Yabancı ortaklarla işbirliği kuran STK'lar kendi ülkelerindeki siyasi konular üzerinde daha fazla etki sahibi olmaya çalışır.

Ortaklık kurmak, mevcut ilişkileri daha derin hale getirmek, özenle seçilen hedefler belirlemek, daha belirgin ve uygulamaya yönelik amaçlar oluşturmak anlamına gelmektedir. Daha yüzeysel faaliyetler içeren "halkla ilişkiler" ya da ağ oluşturmada farklı olarak, ortaklıklar çok daha fazla hedef ile bilgi paylaşımı ve dayanışma gibi genel amaçlara sahiptir.

Etkin ve sürdürülebilir ortaklıklar kurma kapasitesi elbette STK'ların çoğu çalışma alanı için faydalıdır ve konuyla ilgili çok sayıda kapasite geliştirme aracı vardır. Bunlardan biri de, ortaklık geliştirme konusunda iyi bir bilgi kaynağı ve aracı olan Ortaklık Girişimi'dir [Partnering Initiative]. Paydaş grupları arasından farklı örgütlerle (STK, özel sektör ya da kamu

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

kurumu ile) ortaklık kurma ve işbirliği geliştirmenin en temel prensipleri şunlardır: Ortaklık Girişimi tarafından aşağıda ifade edildiği şekilde 'denklik', 'şeffaflık' ve 'ortak çıkar' gibi kilit ortaklık ilkelerine bağlı kalmak:

Sivil Toplum Kuruluşları Arası Ortaklık Yaklaşımları

Tüm ortakların ortaklığa katkı sağlaması bekleniyorsa, hepsinin ortaklık ilişkisinden fayda sağlamaya hakkı vardır. Sağlıklı bir ortaklık, tarafların ortak çıkarlarının korunmasını yanı sıra her bir ortak için önemli olan bir faydanın elde edilmesi için çalışır. Ortaklıklar yalnızca bu şekilde tarafların ilişkiyi sürdürme niyetini güçlendirir ve dolayısıyla da sürdürülebilir olur. Belli bir politika çalışması için kendinize en uygun ortak kuruluşu seçmeden önce ne tür ortak(lar) aradığınızı ve ortaklarınızı hangi kriterlere göre değerlendirdiğiniz konularında net olmalısınız, Hem STK'nız hem de olası ortağınızın bakış açısından her bir ortaklık ilişkisi için olası riskleri ve ödülleri değerlendirmelisiniz, Tüm ortakların kurulacak ortaklığa resmi ya da gayriresmi bir katkısı olmasını garanti altına almalısınız.

Resmi yaklaşım bir çeşit yasal açıdan bağlayıcı belgeler içerirken, gayri-resmi yaklaşım da Ortaklıklar Kurulumuna ilişkin Mutabakat Metninin hazırlanmasını içerebilir, Ortaklıklar içinde (ortaklar arasında) ve üçüncü taraflara yönelik (ör., STK ortakları ve bağışçı arasında) ortaklığın yürütülme şekli ve raporlama konusunda açık bir anlaşma ve sistem oluşturmalsınız, Yönetim planları üzerinde uzlaşma sağlayarak, planları düzenli biçimde güncellemelisiniz, bu sayede tüm ortaklar kendi rolleri ve çalışmaları konusunda net olur ve yürütülen faaliyetlere de yeterli şekilde kaynak sağlar, Ortaklık ilişkisinin izleme ve değerlendirmesini yapmalısınız, bu sayede öğrenilen dersler ve iyi uygulamalar daha rahat belirlenebilir.

Ağ oluşturma ve belli bir ortaklık kurma faaliyetlerinin yanı sıra, STK'ların örgütsel yetersizliklerini gidermeleri için kullanabilecekleri bir diğer araç da koalisyon kurmaktır. Bir amaca ulaşmak için, kaynakların yerel ve/veya ulusal düzeyde politika yapımında daha fazla rol ve deneyim sahibi olan tüm ilgili tarafları çalışmalara dahil ederek mümkün olduğunca genişletilmesi sık uygulanan bir yaklaşımdır. Bu sayede STK koalisyonları hükümet-dışı faaliyetlerini yürütmede daha iyi işbirliği ve koordinasyon sağlarken, kaynaklarını da birbirleriyle paylaşır (örneğin, uzmanlar, iribatlar, ekipmanlar, tesisler vb.). Yerel yönetimlerle ya da iş dünyasıyla yaşanan çatışmaların çözümü için de daha güçlü konum elde ederler. Bunun yanı sıra, yerel yönetimler ve/veya merkezi yönetimlerin her bir STK ile tek tek görüşmek yerine bir koalisyonla görüşmelerde bulunması da daha kolaydır.

Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük

Gönüllülük en temel anlamı ile bireylerin maddi çıkar beklemezsizin kendi iradeleri ile toplumsal yarara hizmet eden faaliyetlere destek vermesidir. Dolayısıyla gönüllülük kavramının içerisinde maddi çıkar, bireyin kendi iradesi dışında zorlama, baskı gibi unsurlar yer almamaktadır. Sivil toplum kuruluşları (STK) bu noktada önem kazanarak, bireylerin gönüllü faaliyetlerde bulunmalarının zeminini oluşturmaktadır. Nitekim Türkiye özelinde değerlendirildiğinde eğitimden sağlığa birçok alanda STK'lar gönüllü faaliyetlerde bulunmaktadır.

Gönüllü faaliyetlerin gerçekleşmesi noktasında dinamik bir güç olarak gençler pek çok alanda olduğu gibi başat rol oynamaktadır. Her ne kadar, sosyal devletin yapması gereken görevlerin STK'lar tarafından gönüllülük faaliyetleri başlığı altında yapılması eleştirilen noktalardan biri olsa da, gerek Türkiye'de gerekse diğer pek çok ülkede gençler gönüllü faaliyetlere katılmakta ve böylelikle hem kişisel gelişimlerine hem de toplumsal kalkınmaya destek olmaktadır. Bu sayede eğitim, sağlık, çevre vb. geniş bir yelpazeye yayılan gönüllü faaliyetler, sahip olduğu insan kaynağı sayesinde ihtiyaç duyulan alanlara sınırlı imkânlarla hizmet etmeyi kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla özellikle STK çatısı altında birleşen gönüllü gençler, toplumda aksayan, eksik kalan alanları tamamlama rolünü üstlenmiş bulunarak, gönüllü faaliyetlerin gerçekleşmesinde kolaylaştırıcı olmaktadır.

Gönüllü gençler, bir yandan yaşadıkları topluma yarar sağlayacak projeler içinde yer alarak sosyal sorumluluklarını yerine getirme fırsatı bulurken bir yandan da mesleki gelişimleri konusunda kendilerine de bireysel fayda sağlamaktadır. Bu

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

sayede Türkiye’de gönüllülük bilinci artırılarak, bireysel ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunulacaktır. Fakat bu noktada belirtilmelidir ki, Türkiye’de STK’lardaki artış gönüllü sayısını da artırmakla birlikte, gönüllü faaliyetlere katılım düzeyi Türkiye’de yüksek değildir. Bu durum toplumsal hayatta gözlemleyebildiğimiz bir sonuç olmak ile birlikte, uluslararası alanda yayımlanan raporlar ile de temellenmektedir.

Dünya genelinde gençler eğitimden sağlığa, çevre sorunlarına kadar çok çeşitli alanlarda gönüllü faaliyetlere katılmaktadırlar. Gönüllülüğün ne olduğu konusunda farklı tanımlar mevcuttur. Bir başka deyişle, gönüllülük kavramı, toplumların sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklerine göre farklı anlamlar taşımakta ve bu durum da gönüllülükle ilgili farklı tanımları karşımıza çıkarmaktadır. Gönüllülük, pek çok ülkede geleneksel inançlar ve topluluk adetleriyle iç içe geçerek ortaya çıkmıştır. Örneğin Norveç’te kolektif gönüllü çalışmayı tanımlayan “Dugnad” terimi vardır. Köylerde baharda yapılan yöresel temizlik bunun bir örneğidir. “Dugnad”, hem zamandan ve paradan tasarruf sağlamakta hem de topluluk üyeleri arasında topluluk ruhu oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Arap dünyasında ise gönüllülük kutlamalarda ya da zor zamanlarda yardım etmekle ilişkilidir. Arapçada gönüllülük anlamına gelen “tatawa’a”, bir şey başlamak demektir. Güney Afrika’da “ubuntu” kavramı da, diğerleriyle ilişki içinde olan bireyi tanımlamaktadır. Bir ülkeden geçen seyyahın bir köyde durması ve yiyecek vb. istemeden köylüler tarafından kendisine yiyecek verilmesi buna örnek olarak gösterilebilir (State of the World’s Volunteerism Report, 2011). Türkiye’de sıkça rastladığımız, bayramlarda geleneksel olarak yapılan yardımlar, bağışlar ve kan bağı, zaman zaman gönüllülük olarak tanımlanabilir. Bunun yanı sıra işçi sendikaları ve üyelikleri veya ticaret odası tarafından yapılan işler gönüllü birer iş olarak değerlendirilebilir (Aydınlıgil, 2013: 32).

GENEL DEĞERLENDİRME

Aktif yurttaşlık için yasal çerçevenin iyileştirilmesi: STK’ların kuruluşunu, çalışmalarını, finansmanını ve denetlenmesini kolaylaştıracak girişimler; bu girişimler, diğerleri dışında örgütlenme ve ifade özgürlüğü ilkelerinin yanı sıra orantılılık ilkesi doğrultusunda gerçekleştirilecektir. Buna yönelik aksiyonlar sivil toplum için daha şeffaf ve hesap verebilir bir ortamın desteklenmesi, STK’lara finansman sağlama mekanizmalarının iyileştirilmesini (kolaylaştırılmış fon yaratma yolları dahil) ve STK’ların mali kapasitelerinin ve sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesini içermektedir.

Şeffaf mekanizmalar tesis ederek politika yapma ve yönetim konularında STK’larla istişare etmek suretiyle (yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde) kamu sektörü ile STK’lar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi. Ağ kurma kapasitelerini güçlendirmek amacıyla aktif vatandaşlar /STK’ların kapasitesinin güçlendirilmesi ve kamuoyu tartışmalarına daha etkili biçimde katılmak ve kamu politikalarının şekillendirilmesine, uygulanmasına ve izlenmesine ve ayrıca özel sektörün izlenmesine katkıda bulunmak amacıyla kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi. Bu kapsamdaki aksiyonlar, geleneksel yardım fonlarından ve diğer özel yardım fonlardan yararlanamayan alanlar üzerine yoğunlaşacaktır. Destek alanları arasında temel hakların korunması ve geliştirilmesi, her türlü ayrımcılıkla mücadele (kadın hakları, çocuk hakları, ülkedeki engelli, savunmasız ve dezavantajlı grupların hakları), AB entegrasyonunun kilit alanları ve ayrıca Türk demokrasisinin kapsayıcı şekilde gelişmesine yönelik diğer ilgili alanlar yer almaktadır.

Sivil toplum örgütleri, ülke yönetimindeki sorumlulukların halkla paylaşım aracıdır. Temeli ve organizasyonu iyi kurulmuş, örgütlü ve etkin bir sivil toplum, günümüz gelişmiş demokrasileri ve katılımcı yeni dünya anlayışının vazgeçilmez unsurudur. Sivil toplum etkinliğinin önemi bilinci ile ülkemizi mercek altına alarak ve dünya ile karşılaştırarak, zaafı ve bu zaafı yenmek için yapılması gerekenleri belirlemek gerekiyor. Türkiye’de sivil topluma, profesyonel değil, amatörce bir yaklaşım hakim.

Dünyada yerleşik sivil toplum anlayışı bizim anladığımızdan ve yaşadığımızdan çok farklı ve bir sektör haline gelmiş durumdadır. Öncelikle gerçek sivil toplumun etkin ve baskı grubu oluşturacak bir güç olduğuna inanan yeni bir gönüllülük anlayışı getirilmesi, proaktif bir toplum yaratmak ve bunu yaparken özellikle, Türk toplumunun nüfus ve beyin gücünün ana noktası olan gençliğe yönelmek, başarı standartlarını ve hedefleri yüksek tutmak, bilgiye dayalı, konu bazında bilimsel çalışan enstitüler kurulması, ülkemiz sivil toplum anlayışını geliştirmenin ve başarıya ulaştırmanın en önemli

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

gerekliliklerindedir. Atılacak adımların başında kadının statüsünün yükseltilmesi geliyor. Kadın statüsü, kadının aile ve toplum içindeki konumu olarak tanımlanabilir. Bu statüyü yükseltmenin yolu, kadının genel anlamda daha fazla eğitim olanaklarından yararlandırılması, özel anlamda da daha fazla mesleki teknik bilgi almasını sağlamaktır.

Kadının statüsünün yükseltilmesi aynı zamanda laik-demokratik sisteme yönelen tehditleri de azaltacaktır. Bugün Anadolu'da binlerce kadın imam nikahlı olarak yaşamakta, üzerine kuma getirilmekte ya da kendisi kuma olarak gitmek zorunda kalmaktadır. Statüsü yüksek kadınların böyle sorunları olmadığı bilinmektedir. Kadının statüsünün geliştirilmesi ve kadınların sorunlarına çözümler bulmak için kadınların siyasal katılımı gereklidir. Kadınlar, seçmen olarak, bir grubu veya örgütü destekleyerek pasif katılım örneği gösterebilecekleri gibi onlardan asıl beklenen aktif siyasal katılımlarıdır.

Üniversite koordinatörlüğünde okullarda STK ve Gönüllülük kavramlarının derslerde ve seminerlerde yerleşmesi sağlanmalı, özellikle anne babalar stk, kadın sorunu, gönüllülük hakkında bilgilendirilmelidir. Bütün bunları yaparken de şehrin kadın kanaat önderleri, akademisyenleri, yöneticilerin de desteği alınmalı, erkek egemen bir bakış açısı yerine kadınların akıl ve yürek dengesi yani kadın insiyatif egemenliği sağlanmalıdır. Günümüzde kadınların gerek ekonomik, gerekse toplumsal alanda ikincil konumda bulunmalarının temelinde yatan ana etken 'erkek egemen' kültüre dayalı her alandaki cinsiyet ayrımcılığıdır. Bu ayrımcılığı yaratan ve sürdüren diğer faktörler ise genellikle az gelişmiş toplumlarda-mevcut toplumsal değerler sistemi ve bunların bir parçası olan dinsel inançlardır. Burada kastedilen değerler sistemine ait olan bir anlamda soyut nedenlerdir. İster kadının kendisi, isterse erkek tarafından taşınıyor olsun, cinsiyete dayalı işbölümünün sonucu ve aynı zamanda bir besleyicisi olan her türlü kavramlaştırma, her türlü atıf bu kategorideki nedenleri oluşturmaktadır.

Kadınların karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilmemesinin bir sonucu, kamu kaynaklarının kullanım ve dağıtımında kadınların söz sahibi olamamalarıdır. Fiili eşitliğin sağlanabilmesi için toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe hazırlanmalıdır. Kamusal kaynakların dağıtımı ve kullanımı fiili kadın-erkek eşitliğinin sağlanması sürecini hızlandıracak şekilde planlanmalıdır. Kamu kaynaklarının planlandığı şekilde, etkin kullanılıp kullanılmadığı düzenli olarak denetlenmelidir..

Kamu- sivil toplum ilişkileri için katılım ve/veya danışma mekanizmaları halen çok zayıf ya da belirsizdir ya da mevcut değildir. STK'lar kamu politikasını etkileme anlayışından ve/veya becerilerinden yoksundur ve STK'ların çoğu halen, genelde kamunun/ hükümetin sorumluluğunda olan hizmetleri (eğitim, sağlık, yoksulluk yardımı, sosyal dayanışma ve sosyal hizmetler vb.) yerine getirmektedir ve sadece sınırlı sayıda kuruluş haklar ve hak odaklı politikalar üzerinde çalışmaktadır. Sadece Büyükşehirlerde değil Anadolu'da da kadın dernek ve vakıflarının desteklenmesi, basta kadınlar ve gençler olmak üzere toplumda gönüllülük ve sivil toplum bilincinin yerleştirilmesi kadın sorunlarının çözümünde somut adımlar atılmasını sağlayacaktır.

Sivil toplum kuruluşları, toplum için sürdürdükleri faaliyetlerin toplumun farkında olmasını sağlamak ve kuruluşun algısını olumlu yönde değiştirmek için bazı adımlar atmalıdır. Bu, bütün sivil toplum kuruluşlarının ve üyelerinin ortak sorumluluğudur. Çünkü sivil toplum kuruluşlarının temel amacı, toplumun yararı için çalışmalar yapmak ve toplumun bu faaliyetlere katılımını sağlayarak maksimum düzeyde sonuç elde etmektir.

Genel bir bulgu olarak, Türkiye'nin yazılı hukukunda tespit edilebilen esas mekanizmanın "ortak hizmet/proje" olduğu söylenebilir. Böyle bir ortaklığın ötesinde, hizmet yüklenicileri veya hibe alıcıları olarak STK'ların potansiyel rolü arasında herhangi bir ayrım yoktur ve devlet desteğini STK ortaklarına kanalize edecek herhangi bir net finansman mekanizması veya prosedürü de bulunmamaktadır. Politika ve mevzuat sürecine katılım konusunda, STK'ların hem ulusal hem de yerel düzeyde danışılacak paydaşlar arasında gösterilmesi gibi cesaret verici bir eğilim söz konusudur. Bu olumlu eğilime rağmen, yasal çerçeve, katılımın etkinliği için bir garanti olabilecek uygulama prosedürlerinden yoksundur.

Türkiye'de STK'lara ilişkin mali altyapıda da birtakım eksiklikler bulunmaktadır. STK'lar için çeşitli vergi istisnaları mevcut olmakla birlikte, bu konuya dair bütünsel bir yaklaşım söz konusu değildir. Mevcut uygulamalar kâr amacı taşımayan

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

ve kamu yararına çalışan STK'lara mali yükler getirmeyi sürdürmektedir. Türkiye, STK'lar açısından vergi teşvikleri gibi destekler sağlamak yerine çoğunlukla orantısız muhasebe uygulamalarıyla STK'ların mali yönetimini zorlaştırmaya devam etmektedir. Türkiye'de tüzel kişilerin vergi muafiyeti taşıyan vakıflara ve kamu yararı statüsü bulunan derneklere yaptığı bağışlarda uygulanan vergi indirimi %5'tir. Bu oranın AB ülkelerindeki ortalaması %10'dur. Vergiden muaf vakıf ve kamu yararına çalışan dernek statüsü, çeşitli kanunlarla belirlenmiş olmasına rağmen bu statü, çok az sayıda STK'ya net olmayan kriterler ölçüsünde Bakanlar Kurulu tarafından verilmektedir. Kamuya yararlı olduğu halde bu statüyü alamadığı için birçok dernek, mali zorlukla karşı karşıya kalabilmektedir. Dernekle ilgili yasal çerçevenin halen birtakım eksikleri olması, gönüllülük esasının ve kamuya yararlı dernek statüsünün belirlenmesinin netlik kazanmaması ve derneklere yapılan maddi yardımlara yönelik vergi indiriminin AB ülkelerine göre düşük tutulması, STK'ların büyük bir çoğunluğunu meydana getiren derneklere dair sorun alanları olarak belirlemektedir. Bu durum Avrupa Komisyonu tarafından da eleştirilmiştir (TÜSEV, 2015: 66-67).

Kaynakça

Şahin, M. (2007). Kamu Ekonomisi ve Sivil Toplum Kuruluşları, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YILMAZ, Aytekin (1997), "Sivil Toplum, Demokrasi ve Türkiye", Yeni Türkiye Dergisi, Yıl:3, Sayı:18, Kasım-Aralık 1997, Ankara

ÜLGEN, T (2004) Sivil Toplum Dergisi Yıl 2, Sayı: 8

Avrupa Komisyonu (2005) Dezavantajlı Gençlik Hakkında Tematik Politika Önlemleri, <http://genclik.bilgi.edu.tr/Default.asp?pageID=5> Avrupa Komisyonu, (2001) White Paper on Youth http://ec.europa.eu/youth/whitepaper/index_en.html

Kentel, F. (2005) Türkiye'de genç olmak: Konformizm ya da siyasetin yeniden inşası, Birikim Dergisi no 196, İstanbul

Ertürk, Şükran (2002); "İşyeri Hekimliğinin Sendikal Boyutu", Dokuz Eylül Üniversitesi

Akı, Erol, DEMİRBİLEK, Sevdâ, (1996), Sosyal ve Kültürel Hayatımızda Vakıflar ve ilgili Mevzuat, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım. Altan, Ömer Zühtü, (1976),

YURTTAGÜLER, L. (2015), "Gönüllülük ve Vatandaşlık Kavramı", Türkiye'de

Gönüllülük-Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi,

<http://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Gonulluluk.pdf>, (15.05.2015)

Özdemir, Süleyman, (2007), Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası,

Yayın No: 2007/57. Özürlüler İdaresi, (Erişim 1);

Kozak, İ. Erol, (1985), Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf, İstanbul: Akabe Yayınları.

Okur, Necla, (2001), Özürlülere Yönelik Örgütlenmenin İncelenmesi, Ankara: T. C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı.

ÇAVDAR, Nilgün, İnsan Kaynakları da Neymiş, Business Week Türkiye Dergisi, Eylül, 2006,

BİNGÖL, Dursun, İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul, 2003

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.
This project is co-funded by the European Union and the Republic of Turkey.

Ünalmiş, N., (2018). Bir Baskı Grubu Olarak TÜSİAD'ın İç ve Dış Politikada Etkisi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

TÜSEV. (2018). Avrupa Konseyi Politik Karar Alma Süreçlerine Sivil Katılım Rehberi Çevirisi, <https://www.tusev.org.tr/tr/haberler/avrupa-konseyi-politik-karar-alma-sureclerine-sivil-katilim-rehberi-cevirisi-yayimlandi#.XC5MVIUzDc>, Erişim Tarihi: 22.11.2018.

TÜSEV. (2015). Sivil Toplum İzleme Raporu. 2013-2014.

https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/Izleme_Raporu_2013_2014.pdf, Erişim Tarihi: 22.12.2018.

AYDINLIĞIL S. (2013), "Sosyal Politika Geliştirmede Yeni Bir Alan: Gönüllülük, Türkiye'de Gönüllülük- Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi", www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/mdgs/Turkiyedegonulluluk.pdf, (10.12.2014).

HAZIRLAYANLAR

KOMİSYON ADI	ÜYE ADI/SOYADI	E-Mail
Aktif Komisyonu(AKK) Katılım	MAHMUT HOPUR	mahmuthopur@gmail.com
	ALAADDİN YORULMAZ	alaaddinyorulmaz@hotmail.com
	H.MUSTAFA FİDAN	mustafaozqur3@gmail.com